

BROEDVOGELS VAN HET BEEKBERGERWOUD IN 2010

Gerrian Tacoma

Sinds 1993 voert onze vogelwerkgroep een broedvogelinventarisatie uit in een deel van het voormalige Beekbergerwoud (Het Woud). Dit gedeelte ligt in een hoek ten westen van de A50 en ten noorden van de Woudweg.

Ontwikkelingen in het gebied

Aan het begin van het broedseizoen contateerden we dat langs een deel van de paden elzen waren afgezaagd. Deze maatregel was nodig, omdat paden dreigden dicht te groeien door opslag.

De verruiging gaat onverminderd voort. Van de in 2006 uitgegraven plassen is een deel vrijwel helemaal verland en een paar andere worden steeds meer aan het zicht onttrokken door struiken, riet en brandnetels. Aan het begin van de zomer stonden de brandnetels op sommige plekken meer dan manshoog. Een voordeel hiervan is, dat de kans dat wandelaars zich buiten de officiële paden begeven erg klein wordt. Helaas hebben ook broedvogeltellers, die toch wel wat gewend zijn, steeds meer moeite om zich een weg door het gebied te banen. Dit vergt zoveel van de concentratie, dat het soms moeilijk is om ook nog op de vogels te letten.

Maatregelen tegen de verruiging zijn dan ook zeer welkom.

Werkwijze BMP

Er werd dit jaar geteld door Berend Stam, Bernie ter Steege, Bert Peters, Harm Schoten, Mariet Corstiaensen, Peter Oosterkamp, Walter van Os, Gerrit de Jong en Gerrian Tacoma.

In tabel 1 staat een overzicht van de bezoekdata en bezoektijden.

Tabel 1 Bezoekdata en –tijden

datum	tijd (aantal minuten)
23 maart	6.45 – 10.15 (210)
11 april	6.15 – 10.15 (240)
25 april	5.45 – 10.00 (255)
9 mei	5.15 – 10.00 (285)
23 mei	5.00 – 9.45 (285)
6 juni	8.10 – 12.05 (235)
20 juni	4.45 – 9.00 (255)
4 juli	4.55 – 9.30 (275)
18 juli	8.00 – 11.45 (225)

Het gebied is geïnventariseerd volgens de uitgebreide territoriumkartering. Hierbij liepen twee tot vier mensen een ronde door het gebied. Zij noteerden de territoriumindicerende waarnemingen van alle vogelsoorten op een veldkaart schaal 1:4000. Territoriumindicerende waarnemingen verschillen per vogelsoort. Behalve om zingende of baltende mannetjes kan het ook gaan om paartjes, vogels met voer of nestmateriaal, nestvondsten en jonge vogels. Net als vorig jaar hadden we tien bezoeken aan het gebied gepland, waarvan drie keer met de start niet rond zonsopkomst, maar iets later op de ochtend. Met

deze aanpassing van het schema hoopten we de kans roofvogels over het hoofd te zien te verkleinen. Vooral de laatbroedende wespandief wordt gemakkelijk gemist. In verband met vakanties en het feit dat het negende bezoek al heel weinig meer toevoegde, is de tiende telronde komen te vervallen.

De tellingen vinden bij voorkeur plaats op zondag, omdat dan de geluidsoverlast van de A50 het kleinst is. Overigens is in de loop der jaren het verkeer op de A50 zodanig toegenomen, dat er ook op zondag wel sprake is van enige hinder door het verkeerslawaaai.

Bij ieder bezoek is de looproute op een ander punt gestart om niet steeds op ongeveer hetzelfde tijdstip op dezelfde plaats te zijn. Doordat het gebied erg in ontwikkeling is, bleek het niet eenvoudig een vaste route te volgen. Waarschijnlijk zal de route volgend jaar opnieuw moeten worden aangepast, doordat er steeds meer struweel komt.

Alle waarnemingen zijn overgezet op aparte kaarten, voor iedere soort één. Daarna vond de interpretatie plaats met behulp van de BMP-handleiding van SOVON (Van Dijk, 2004).

Bert duwt brandnetels opzij (foto Gerrian Tacoma)

Resultaten

We hebben tijdens geen enkele telronde te maken gehad met regen en ook verder waren de weersomstandigheden vrij gunstig. De temperatuur varieerde van 2°C bij de start van de tweede telronde tot 20°C aan het eind van de zesde, achtste en negende telronde.

In tabel 2 staat een overzicht van alle soorten die in de jaren 1993 tot en met 2010 zijn geteld als broedvogel.

Het aantal watervogels lag een stuk lager dan voorgaande jaren. Dit was wel te verwachten aangezien er steeds minder open water is door het verlanden van plassen. Daarnaast is het ook mogelijk dat er vogels gemist zijn, doordat ze verborgen waren in de begroeiing.

De hoeveelheid riet neemt toe en daarmee het aantal rietvogels, zowel qua absolute aantallen als qua soorten. We konden twee nieuwe soorten noteren als broedvogel, namelijk waterral en blauwborst. De waterral hoorden we tijdens de eerste telronde. Later is hij nog één maal alarmerend waargenomen en dit is voldoende om hem als broedgeval te noteren.

De blauwborst gedroeg zich wat opvallender. Deze hebben we zelfs met voer in de snavel gezien, zodat hier gesproken kan worden van een zeker broedgeval.

blauwborst met voedsel (foto Walter van Os)

Het Beekbergerwoud wordt steeds minder interessant voor pioniervogels. De kleine plevier, die sinds de herinrichting steeds met 2 à 3 broedparen aanwezig was, heeft zich nu alleen aan het eind van het seizoen even laten zien. Voor het eerst sinds het begin van de tellingen ontbrak de kauw als broedvogel.

Door de verruiging is het gebied zeer geschikt voor struweelvogels, zoals zwartkop, grasmus en

bosrietzanger. Het totale aantal struweelvogels lag beduidend hoger dan vorig jaar, ondanks de grote daling van het aantal winterkoningen. Deze zat met 29 broedparen op het laagste aantal sinds de start van de tellingen. Mogelijk heeft de terugval te maken met de relatief koude winters van de afgelopen twee jaar. Ook de afwezigheid van de ijsvogel heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat veel ijsvogels de afgelopen winter niet overleefd hebben.

De wespendif heeft zich tijdens geen enkele telronde laten zien. Wel waren er losse waarnemingen van een vliegende wespendif, maar het nest van 2008 en 2009 bleef ongebruikt. Eind augustus ontdekten we op de valreep op een andere locatie een jonge wespendif op een nest. Dus konden we toch, voor het derde achtereenvolgende jaar, een broedgeval van de wespendif in het Beekbergerwoud vaststellen.

Dit jaar zagen we voor het eerst een grauwe klauwier in het Beekbergerwoud. We hebben hem slechts één keer waargenomen en dit is onvoldoende voor het vaststellen van een territorium. Maar het gebied is in principe wel geschikt als broedbiotoop voor deze soort, dus mogelijk vestigt hij zich in 2011.

Andere één of meer keer waargenomen soorten die niet aan de criteria voor een broedgeval voldeden waren grote zilverreiger, blauwe reiger, knobbelzwaan, krakeend, kuifeend, sperwer, boomvalk, kleine plevier, Kievit, witgat, boompieper, witte kwikstaart, rietzanger, braamsluiper, bonte vliegenvanger, huismus en ringmus.

Conclusie

Het was mede door de nieuwe soorten en het onopvallende gedrag van de wespendif een interessant broedseizoen.

Gebruikte literatuur

Bijlsma, R.G., 1997, *Handleiding veldonderzoek roofvogels*, KNNV Uitgeverij, ISBN 90 5011 96 7
 Dijk, A.J. van, 2004, *Handleiding Broedvogel Monitoring Project*, SOVON vogelonderzoek Nederland en CBS
NatuurCompendium 2003 CD-rom Milieu- en Natuurplanbureau, Centraal Bureau voor de Statistiek en Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels, 2004, Vogelbescherming Nederland, Tirion Natuur en SOVON, ISBN 90 5210 598 7

Tabel 2 Overzicht van alle waargenomen broedvogels in BMP Het Woud van 1993 t/m 2010

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*	2002	2003	2004	2005	2006	2007**	2008	2009	2010
dodaars	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	2
knobbelzwaan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
grauwe gans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	7	2	1
nijlgans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	2	2	1
mandarijneend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
wintertaling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
wilde eend	-	1	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	11	13	15	8
soepeend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	3
wespendif	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1
havik	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
buizerd	1	-	-	-	1	3	1	2	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1
torenvalk	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
boomvalk	-	-	1	1	1	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	1	-	-
fazant	3	1	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabel 2 Vervolg

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*	2002	2003	2004	2005	2006	2007**	2008	2009	2010
waterral	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
kwartelkoning	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
waterhoen	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
meerkoet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	8	12	11
scholekster	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
kleine plevier	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	3	-
kiewit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
holenduif	1	-	-	1	5	1	-	1	1	1	2	-	1	2	2	1	2	2
houtduif	28	19	18	17	21	14	10	12	5	12	5	4	8	8	10	6	10	11
Turkse tortel	1	1	1	1	2	1	3	2	-	1	1	1	3	-	4	1	1	-
zomertortel	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
koekoek	1	1	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-
steenuil	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ijsvogel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
groene specht	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-
grote bonte specht	2	3	4	1	3	-	1	-	-	3	3	1	2	2	2	2	2	2
kleine bonte specht	2	-	-	-	1	-	2	1	-	-	1	2	1	2	1	1	1	1
boompieper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
graspieper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
witte kwikstaart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	1	-
winterkoning	40	47	48	34	31	30	33	35	38	44	43	43	49	52	40	43	38	29
heggenmus	7	15	8	8	15	5	6	10	6	13	11	16	15	15	19	16	12	12
roodborst	4	3	7	4	2	6	8	9	8	6	8	8	10	4	9	4	5	5
nachtgegal	3	3	4	-	1	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-
blauwborst	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
gekraagde roodstaart	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
roodborsttapuit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1
merel	19	26	20	29	16	21	20	27	15	35	21	14	18	13	18	11	16	12
zanglijster	-	1	6	1	3	3	4	7	4	7	12	11	14	8	8	13	5	8
grote lijster	2	1	2	2	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-
sprinkhaanzanger	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	1
bosrietzanger	3	3	2	1	2	3	2	5	-	-	2	1	3	6	-	1	8	12
kleine karekiet	-	-	1	-	2	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	3	1	6
spotvogel	4	3	3	1	3	1	2	1	1	-	2	4	3	5	3	6	5	4
braamsluiper	-	1	2	-	-	-	-	-	1	-	-	1	2	1	1	1	-	-
grasmus	3	6	3	7	7	7	7	9	6	9	10	11	7	14	12	11	14	17
tuinfluter	9	6	4	16	25	15	11	13	16	11	12	16	14	19	18	15	10	13
zwartkop	17	20	20	14	16	20	29	27	18	25	22	28	31	29	26	28	33	38
tijftjaf	26	21	27	24	31	47	34	27	28	37	32	38	31	28	44	25	34	35
fitis	-	-	-	3	3	1	-	1	2	2	1	1	-	6	6	6	3	9
goudhaan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
grauwe vliegenvanger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
bonte vliegenvanger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
staartmees	1	1	2	4	1	2	3	2	1	5	5	4	3	3	1	3	3	2
glanskop	1	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	3	4	-	1	2	-
matkop	2	1	2	4	1	2	2	3	2	3	4	3	2	4	3	1	-	1
kuifmees	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
pimpelmees	7	7	4	6	9	5	10	6	1	10	10	6	13	8	12	13	8	13
koolmees	18	17	13	19	25	27	16	17	6	30	20	17	19	22	18	15	17	15
boomklever	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	2	1	2	2	3
boomkruiper	3	6	8	6	11	8	6	7	4	9	6	7	8	8	10	7	7	8
gaai	2	2	2	3	4	1	4	2	1	6	5	4	3	2	1	4	4	5
ekster	6	8	3	5	3	2	1	2	-	4	2	1	3	1	1	2	1	2
kauw	9	2	4	10	9	14	10	17	n.g.	12	19	2	2	3	2	2	1	-
zwarte kraai	4	5	6	6	9	4	7	4	-	7	8	5	8	1	5	6	2	3
spreeuw	8	4	12	6	14	16	14	14	n.g.	14	10	14	29	20	8	4	6	11
huismus	n.g.	n.g.	3	5	3	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ringmus	5	4	-	-	-	3	1	-	-	-	-	1	-	-	-	2	2	-
vink	7	3	8	9	8	5	7	5	10	10	11	8	15	14	20	12	9	14
groenling	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	1	1	-	1	-	-
putter	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
goudvink	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1
appelvink	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
rietgors	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	5	2	5
aantal soorten	34	35	36	34	40	32	32	30	23	32	36	34	33	37	44	53	52	44
aantal broedparen	251	246	254	254	297	272	258	271	176	324	297	279	324	315	343	322	320	334

n.g. = niet geteld

* = MKZ-crisis

** = eerste broedseizoen na uitbreiding en herinrichting van het gebied